

ÇIKAR GRUPLARI, RANT KOLLAMA ve YASAL SOYGUN (Frederic Bastiat'ın Devlet Müdahaleciliği ve Pozitif Hukuk Üzerine Eleştirileri)*

Coşkun Can Aktan ve Ahmet Özen

19. yüzyılda yaşamış ünlü klasik iktisatçılardan Fransız Frederic Bastiat,⁷ Hukuk başlığını taşıyan eserinde⁸ devlet müdahaleciliğinin yaygın olduğu bir ekonomik düzende çıkar gruplarının rant kollama eğilimlerinin artacağını ve sonuçta kendi ifadesiyle bir “yasal soygun” sisteminin toplumda kurumsallaşacağını oldukça etkileyici bir üslupta kaleme almıştır. Bastiat, bugünkü terminolojide yeralan “rant kollama” kavramını eserinde kullanmasa da, aslında eserinde baştan sonra devlet müdahaleciliği ile yaratılan sun’i rantları ele almış ve şiddetle eleştirmiştir. Bu yazımızda Bastiat’ın devletin pozitif hukuk ile ekonomiye yaptığı müdahaleler ve yasal soygun sistemi üzerine eleştirilerini özetleyeceğiz.

* Coşkun Can Aktan., (ed) Yasal Soygun,Çıkar Grupları ve Rant Kollama, İstanbul: Zaman Kitabevi, 2004.

⁷ Frederic Bastiat (1801-1850) ticaret ile uğraşan bir ailenin oğlu olarak 1801'de Bayonne'de doğdu. Ailesine ait işyerlerinde çalışırken Jean Babtiste Say ve Adam Smith'in serbest ticaret üzerine yazdığı eserlere ilgi duymaya başladı. 1844 ve 1845 yıllarında serbest ticaret ve gümrük vergileri üzerine ilk çalışmalarını yayınladı. Fransız Serbest Ticaret Birliği'nin ve bu birliğin haftalık olarak yayınlanan Libre-Echange gazetesinin kuruluşunda aktif rol aldı. Yayınladığı küçük bildirilerle korumacılığı savunanları eleştirdi. Bastiat, aynı zamanda, Proudhon'un sosyalist fikirlerini de eleştirmiştir. Bastiat, bireyciliğe ve rekabetin faydalarına inanan bir düşünürdü. O'nun eserleri serbest ticareti savunan kendi dönemi iktisatçılarından Michel Chevalier ve daha sonraki liberal Fransız iktisatçılarından fikirleri üzerinde etkili oldu. Bastiat 1848 yılında Seçmen Meclisi (Constituent Assembly) ve Yasama Meclisi (Legislative Assembly)'ne seçildi. Bastiat'ın önemli eserleri arasında Proudhonizm'e bir tepki olarak yazılan "L'Etat" (1849), "Sophisms of Protection" ve "Harmonies of Political Economy" yer almaktadır. Bkz: C.Can Aktan (Ed.) Haklar ve Özgürlükler Antolojisi, Ankara: Hak-İş Yayını, 2000. s.877-78.

⁸ Frederic Bastiat, Hukuk, Ankara: LDT Yayınları, 1997. S. 7-8; 16. İngilizce baskısı için bkz: Frederic Bastiat, The Law, New York: The Foundation for Economic Education, 1990.

Pozitif Hukuk Yoluyla Devlet Müdahaleciliği

Frederic Bastiat, Hukuk adlı küçük hacimli, fakat oldukça etkileyici kitabında pozitif hukuk üzerine incelemelerde bulunmuş ve devletin hukuk ile yasal soyguna nasıl sebep olduğunu ortaya koymaya çalışmıştır. Bastiat'a göre yozlaşmış bir hukuk toplumda rant arayışlarının ve çıkar çatışmalarının temel noktası olmaktadır. Yozlaşmış hukuk sayesinde çıkar grupları, lehlerine kararlar ve uygulamalar ile rant elde etmektedirler. Bu konuda Bastiat şunları yazmaktadır:

“Hukukun yozlaşmasıyla birlikte devletin güvenlik fonksiyonu da bozulma sürecine girmiştir. Hukuk, kendi asli amacının tam aksi bir istikamete yöneltilerek her türlü hırs ve açgözlülüğün silahı haline dönüştürülmüştür. Sonunda, suçu denetim altına alarak azaltması beklenen hukukun kendisi, cezalandırılması gereken kötülüklerin kaynağı haline getirilmiştir.” (Bastiat, 1997:giriş)

Bastiat, hukukun tanımlamasını şöyle yapmaktadır: “Hukuk, bireyin meşru savunma hakkının kolektif organizasyonudur.” (Bastiat, 1997:2) Bastiat'ın pozitif hukuk tanımlaması oldukça önemlidir. Bastiat'a göre kolektif bir hakkın varlık ve meşruiyet nedeni, bireysel bir hakka dayanmış olmasıdır. Bastiat'a göre kolektif gücün amacı, sadece bireysel güçlerin meşru haklarının kullanımıyla sınırlandırılmıştır. Bunlar; “kişilik, özgürlük, mülkiyet haklarını korumak, adaletin hepimize hükmetmesini sağlamak”tır.

Hukuku toplum adına kullanacak ve herkesin hukuka tabi olmasını sağlayacak yegane kurum devlettir. Pozitif hukuk, devlet yönetiminde gerçek kimliğine kavuşmaktadır. Hukuk, devletin bazı gruplara çıkar sağlamasına aracı olabilmektedir. Dolayısıyla, hukukun kötüye kullanımı ancak devletin yetki çerçevesinde olabilecektir ve bu kötüye kullanım bizzat devlet tarafından olmaktadır. Devletin bazı gruplara menfaat sağlayıcı uygulamaları, diğer gruplar üzerinde negatif etkilere yol açabilmektedir. Böylece, devletin yanlış uygulamaları toplumun bir bölümünde olumlu, diğer bir bölümünde ise olumsuz sonuçlar doğurur. Bu ise devletin tüm vatandaşlarına eşit mesafede olması gerçekliğine tamamen aykırıdır. Ne acıdır ki buna aracı olan ise hukuktur. Devletin böyle uygulamalara girmemesi gerektiğini ifade eden Bastiat; *“Devletin özel işlerimize karışmaması halinde, hem ihtiyaçlarımız hem de onları tatmin imkanlarımız mantıklı bir gelişme çizgisi izleyebilecektir”* şeklinde bir yorumda bulunmaktadır. (Bastiat, 1997:3) Dolayısıyla, eğer devletin kötü uygulamaları olmasa insan bireysel gücü ile kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek ehildedir.

Devletin ekonomiye müdahale şekli daha öncede değinildiği üzere hukuk yoluyla olmaktadır: Bastiat şöyle demektedir: *“Maalesef hukuk, kendi özel*

işlevinin çizdiği çerçevede tutulmak bir yana, temel amacından tamamen ters istikametlere saptırılmış ve hatta kendisini yok etmek için kullanılmıştır. Bu yüzden ki hukuk, kendisinden korunmasını beklediğimiz adaleti yok etmeğe, saygılı olması gereken hakları da sınırlamaya, hatta tahrip etmeye yöneltmiştir. Hukuk, kolektif gücü hiçbir risk ve sorumluluk yüklemeyen başkalarının kişilik, özgürlük ve mülkiyet haklarını istismar edenlerin eline terk etmiştir. Hukuk, yağmacılığı önleme işlevini yağmalama hakkına dönüşürken, meşru savunma hakkını da savunma suçu haline getirmiştir.” (Bastiat, 1997:4)

Hukuka halkın duyduğu güven ve sadakatin ortadan kalkması bir toplumda anarşi ve terörün temel çıkış noktasıdır. Dünyada birçok ülkede bazı gruplar, hukukun yanlış kullanımı sonucu adalet mekanizmasına güvenlerini kaybettiklerini söyleyerek mevcut hükümete tepkilerini ortaya koymaktadırlar. Özellikle ekonomik çıkarların zedelendiği uygulamalar çok yaygındır. Devlet mevcut hukuku kullanarak bazı grupların gelirlerini azaltmakta ve başka gruplara gelir aktarmaktadır. Örneğin, kamulaştırma ile bazı şahıs toprakları devlet arazisi haline getirilmekte ve tekrar şahsa satış ile oldukça elverişli koşullarla bazı gruplara bir rant sağlanmaktadır. Böylece, devlet hukuk sayesinde bireysel hak ve özgürlüklere müdahale ederek belli bir gücü eline almakta ve bunu diğer bazı gruplara aktarmaktadır. Bu gruplar ise pozitif hukuku temel dayanak göstererek yağmalarını meşrulaştırmaktadırlar. Başka bir ifade ile soygun düzeni yasallaşmaktadır.

Hukukun Yozlaşması

Hukuk yozlaştırılmaktadır. Hukukun yozlaştırılmasında temel amaç ise rant yaratmak ve rant sağlamaktır. Devletin rant yaratması politik amaçla olabilmekte ve bunu kendisine yakın gördüğü gruplara dağıtmaktadır. Bastiat'a göre hukuktaki yozlaşma birbirinden tamamen farklı iki nedenden ortaya çıkmıştır: “*Ahmakça bir açgözlülük ve sahte bir hayırseverlik.*” (Bastiat, 1997:4) Dolayısıyla hukuku ellerinde güç olarak bulduran azınlık gruplar kendi menfaatleri icabı uygulamaları hukuka dayandırmakta hiçbir çekince görmemektedirler. Hukuku, uygulamalarının temel dayanağı olarak görmekte, bir nevi hukukun arkasına saklanmaktadırlar. Böylece hukuku kullanan bu azınlıklar, soygunlarını meşru hale getirmektedirler.

Niye insanlar böyle bir uygulamaya giderek başkalarının haklarını gaspetme yolunu tercih etmektedirler? İnsanların bitmeyen hırslarının, doyum-suzluklarının nedeni nedir? Nedir, bazı insanları bu kadar açgözlü yapan?

Bu sorulara güzel bir cevap veren Bastiat: “Bu, insanların becerebildikleri oranda başkalarının aleyhine yaşamak ve zenginleşme eğilimidir... Bu vahim eğilimin kaynağı, insanı sürekli olarak en az gayret ve zahmetle elde etmeğe iten ilkel, evrensel ve bastırılması zor içgüdüdür.” (Bastiat, 1997:5) Öz olarak insan, ihtiyaçlarının tatmini için çalışma eğiliminde olan bir varlıktır. “Ancak, insanın, başkalarının emeklerinin ürünü olan malları ele geçirip tüketerek de yaşaması mümkündür. İşte yağma, soygun sürecinin de kaynağı budur.” (Bastiat, 1997:5) Kısacası insanlar en az zahmet ile en fazla menfaat elde etme yolunu da seçebilirler. Bunun sağlanmasının en kolay yolu ise hukuk şemsiyesi altında kalarak, yaptıklarını hukuka dayandırmaktır. Bunun adı ise soygun düzenidir. Bu çerçevede Bastiat şöyle yazmaktadır:

“Madem ki insanoğlu kendi ihtiyaçlarını giderme konusunda en az zahmete katlanmaya mütemayildir ve çalışmak bir zahmet biçimidir, o halde yapacağı en doğal tercih, çalışmaya oranla daha zahmetsiz ve kolay bulunduğu yağmalama girişimidir. Tarihin açıkça kanıtladığı gibi ne din ne de ahlak tek başlarına bu eğilimi durdurabilmişlerdir. Acaba yağmacılık nasıl durdurulabilir? Bunun yanıtı açıktır: O, ancak, çalışmaktan daha ıstırap verici ve tehlikeli kılındığı zaman durdurulabilir. İşte hukukun temel amacı, kolektif gücün soygunu çalışmaya tercih ettiren beşeri eğilimi durdurmak için kullanılmasıdır. Bütün hukuki tedbirler mülkiyeti korumalı, yağmayı ise cezalandırmalıdır.” (Bastiat, 1997: 5-6)

Ancak çözüm yolunun belli olduğu bir sorunun giderilmesi kolay gözükmele birlikte, oldukça güç olabilmektedir. Bazı gruplar böyle bir düzeninin ortadan kaldırılmasını menfaatleri icabı uygun görmeyebilirler. Bastiat’a göre “hukukun soygun aracı haline dönüştürülmesi, insanlık tarihinin şahit olduğu en menfur yozlaşmadır.” (Bastiat, 1997:7-8) Böyle bir yozlaşmanın nasıl ortadan kaldırılacağına kolay bir cevap bulabilmek oldukça güçtür. Çünkü, bazı çıkar gruplarının bunda büyük menfaatleri bulunabilir.

Hukukun yozlaşmasının bazı kesimler üzerinde oldukça büyük yıkımları söz konusu olabilir. Bu grupların maruz kaldıkları büyük zararları nasıl telafi edebilecekleri ise diğer bir önemli sorundur. Bastiat, toplumda hukuk yüzünden soyulmuş kesimlerin ortaya çıkan zararlarını karşılamak için iki yolu olduğunu belirtmektedir: “Ya yasal soygunu durdurmak ya da ona ortak olmak. Yasal soygun kurbanı yığınların ikinciyi tercih etmeleri bu amaçla iktidarı ele geçirmeleri halinde vay milletin haline!” (Bastiat, 1997:7) Bununla birlikte Bastiat: “Soyulmuş sınıflar da, toplumda güç kazanır kazanmaz, diğer sınıflara karşı soyguna başlamışlar ve son tahlilde kendi çıkar-

ları aleyhine sonuçlanacak olan yasal soygunu genişletmede günahkâr seleflerini hiç aratmamışlardır. Yasallaştırılmış yağmanın eninde sonunda yağmacıların da aleyhine yöneleceğini bilmek bir bilinçlenme sorunudur. Yasal yağmanın yok edilememesinin nedeni, işte bu bilinç eksikliğidir.” (Bastiat, 1997:7) Kısacası Bastiat’a göre silah eninde sonunda sana doğru da dönecektir. Bunu önceden görebilmeli ve yozlaşmış hukukun kısa vadeli karlarından yararlanmak yerine, adil hukukun uzun vadeli faydaları tercih edilmelidir.

Hukuk ve adalet paralel düşünülen iki kavramdır. Dolayısıyla hukuka uygun her şeyin de adil olduğu genel kabul görmektedir. Belki de soygunlardan en fazla fayda sağlayanların da arkasına saklandıkları bu düşünce kalıbıdır. Bu konuda Bastiat: “Hukukun doğal işlevi adaletin korunmasıdır, o kadar ki halkın kafasında adeta hukuk ve adalet tek ve aynı şeydir. Bu yüzden hepimiz de yasaya uygun olan aynı zamanda adil olacağı konusunda güçlü bir kanaat vardır. Yanlış olan bu düşünce nedeniyle, soygun olayı yasal hale getirilerek insanların vicdanında meşrulaşabilmekte, hatta kutsallaştırılabilmektedir.” (Bastiat, 1997:8) şeklinde bir açıklamada bulunarak yasal soygunun dayanak noktasını belirtmektedir. Diğer yandan Bastiat, kendiliğinden varolanın adalet değil, adaletsizlik olduğunu belirterek adaletsizliğin söz konusu olmadığı durumda adaletin varolabileceğini belirtmiştir. Bu konuda Bastiat hukukun amacının adaletsizliğin hükümran olmasını önlemek olduğunu belirtmektedir. (Bastiat, 1997:23)

Çözüm: Hukukun Sınırlandırılması

Hukukun yasal soygunun dayanağı olduğunu belirten Bastiat, çözüm yolunu ise hukukun sınırlandırılması olarak görmektedir. Hukuk sınırlandırılmalıdır, çünkü soygunlar bizzat hukuka dayandırılarak meşrulaştırılabilmektedir. Bastiat, hukukun olması gerektiği düzeyi şöyle belirtmektedir: “Gerçekten, eğer hukuk, bir yandan tüm insanları, özgürlükleri ve mülkiyet haklarını sadece korumak gibi bir misyonla sınırlansa, sadece fertlerin kendilerini koruma haklarının örgütlenmiş bileşimi olarak algılsa ve nihayet tüm baskı, zulüm ve soygun türlerini belirleyen, engelleyen ve cezalandıran bir güç olsaydı, biz yurttaşlar seçme hakkının kapsamını tartışma konusu yapar mıydık, hiç? Bu koşullar da, seçme hakkının kapsamının, toplumsal barış gibi “yüce bir iyi”yi tehlikeye atması söz konusu edilir miydi? Bu haktan yoksun bırakılan insanların oy haklarına kavuşacakları günü sabır ve sükûn içinde beklemeyi reddetmeleri hiç düşünülebilir miydi? Aynı şekilde, oy hakkı olanlar, kendi imtiyazlarını bu kadar kiskançça koruma gereğini duyarlar mıydı?” (Bastiat, 1997:11)

Yasal soygunla ilgili bir örnek yine Bastiat tarafından verilmektedir. Bastiat'a göre tüm kesimler kendi çıkarlarını koruyabilmek için hukuku ele geçirme yolunu tercih etmektedirler. Bu konuda şu sözler oldukça ilginçtir: “Şarabımızı, tütünümüzü hatta tuzumuzu bir vergi ödmeden satın alamıyoruz. Ödediğimiz vergilerin büyük bir kısmı yasayla –imtiyaz ve sübvansiyonlar şeklinde- bizden daha zengin olanlara gitmektedir. Bazı insanlar hukuku et, ekmek, giyecek ve demir fiyatlarını yükseltmek için kullanıyorlar. Mademki, herkes yasaları kendi çıkarına kullanıyor, biz de bundan böyle aynı şeyi yapacak ve kendimiz için muhtaçlar yasası talep edeceğiz. Yoksula, bu kadarcık soyguna çok görülmemelidir. Bu hakkı elde edebilmek için biz de seçme hakkına sahip olacak ve parlamentoya girerek sınıf çıkarımız için dilencililiği, boyutunu genişleterek (protection) ölçeğini büyüterek organize eden siz değil misiniz?... Öteki, sınıfların yaptıkları gibi biz de kendi sınıfsal çıkarımız için pazarlık yapacağız.” (Bastiat, 1997:12) Kısacası, “Hukukun da kendi amacından sapabileceği, yani mülkiyet hakkını korumak bir yana onu ihlal edebileceği düşüncesi toplumda kabul gördüğü sürece herkes, ya kendisini soyguna karşı korumak ya da kendisi soyguna katılmak için yasaların yapımına iştirak edecektir.” (Bastiat, 1997:13)

Hukuk, soygunların yasal dayanağı olmaktadır. Örneğin, hükümetle işbirliği içindeki bazı kesimler hükümete baskı uygulayarak, kendi çıkarlarına yasaların çıkmasını sağlayabilmektedirler. Bu konuda Bastiat'ın görüşleri oldukça dikkat çekicidir: “Hukuk her zaman soygunu cezalandırmaz, bazen de kendisi soygunu savunur, hatta ona iştirak eder. Hukukun bu tarafından yararlananlar eylemlerinin gerektireceği utanma duygusu, endişe ve cezai tehlikelerden kurtarılmış olurlar. Bazen hukuk tüm yargı, polis, hapisane ve jandarma aygıtını soyguncuların hizmetine tahsis edebildiği gibi, kendini savunan gerçek mağduru da suçlu konumuna getirir. Kısaca, hukuki soygun denilen bir şey vardır.” (Bastiat, 1997:15)

Bir soygunun yasal yollarla yapıldığının ortaya konulması kolaydır. Şöyle ki eğer bir yasa bazı kesimlerin menfaatine yararlar sağlarken bazı kesimlerin aleyhine sağlıyorsa, bir yasal soygundan söz edilebilir. Yasal soygun konusunda Bastiat: “Ortada yasayla meşrulaştırmış bir soygunun olup olmadığı kolaylıkla teşhis edilebilir. Bunun için önce yasanın birilerine ait olan şeyleri alarak, ait olmadıkları başka kişilere verip vermediğine bakılır. Ayrıca, yasanın, bir vatandaşa, başka birinin aleyhine suç işlemeyen elde edemeyeceği bir şeyi kazandırıp kazandırmadığına da bakmak gerekir.” (Bastiat, 1997:15)

Bir ülkede mevcut yasal soygundan yarar sağlayanlar, kendi aleyhlerine yönelik uygulamalara şiddetle direnmektedirler. Tüm toplumun aleyhine

olabilecek, sadece kendi menfaatlerine uygun projeleri destekleyen çıkar grupları için Bastiat çarpıcı tespitlerde bulunmaktadır: “Bu kimseler, özellikle de kazanılmış haklarını savunduklarını söyleyeceklerdir. Onlara göre devlet, kendilerinin işlettikleri sanayi dallarını korumak ve desteklemek zorundadır. Çünkü bu sanayiler ancak devlet desteğiyle çalışanlara daha fazla ücret, hazineye daha fazla vergi ödeyebilme ve ekonomiye daha fazla katkı yapabilme imkanına sahip olabilirler. Çıkar gruplarının bu safsatalarına karşı uyanık olunmalıdır. Çünkü, halkı kolaylıkla kandırabilen bu renkli iddialar, meşru soygunu kısa zamanda sisteme dönüştürme tehlikesini taşırlar. Gerçek yaşamda da maalesef hep böyle olmuştur. Denilebilir ki günümüzün en büyük dolandırıcılığı, devletin, herkesin, başkasının hakkını gaspederek zenginleşmesini teşvik eden bir soygun düzeni yaratması ve onu, organize etme bahanesiyle genelleştirerek sistem haline getirmesidir.” (Bastiat, 1997:16)

Bastiat’a göre hukuku kullanarak yasal soygun yapmanın birçok yöntemi bulunmaktadır: “Yasal soygun çeşitli şekillerde yapılır. Çünkü soygunu organize eden plan ve programlar çok çeşitlidir. Gümrük vergileri, tarife dışı korumalar, sübvansiyonlar, teşvikler, artan oranlı vergiler, devlet okulları, iş güvencesi, kar güvencesi, asgari ücret, faizsiz kredi, yoksullara yardım vb. işte yasal soyguna vücut veren tüm bu plan ve programlar son tahlilde sosyalizmi oluşturur.” (Bastiat, 1997:16)

Bastiat, bizzat hukuku kullanarak soygun düzeni kuran insanların cezalandırılmasının pek mümkün olmadığını ifade etmektedir. Çünkü, bizzat soygun hukuka dayanılarak yapılmaktadır. Dolayısıyla, soygun bir suç teşkil etmemektedir. Çünkü, yasalarda suç olduğu belirtilmedikçe hiçbir eylem suç olarak nitelendirilemez. Zaten, hukuk bizzat bunun yapılmasını teşvik etmektedir. Bastiat’a göre: “Yasallaşmış bir soygundan kazançlı çıkan insanlar soygun fiilinden sorumlu tutulamazlar. Bunu sorumlusu hukuk, kanun yapıcı ve toplumun kendisidir. İşin siyasal tehlikesi de buradadır.” (Bastiat, 1997:21) Yaptıkları soygunu hukuka dayandıranlar devletin tüm imkanlarını da tıpkı hukuku gibi kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilirler. Öyle ki, haksızken haklıyı hapse attırabilir, suçsuz insanları suçlu gibi mahkum ettirebilirler. Bu çerçevede Bastiat’ın ifadeleri gerçekten çok önemlidir: “Yasalarla meşrulaştırdıktan sonra soygun düzeni sizin ne polisinizden, ne mahkemenizden ne de hapishanemizden korkar; aksine başı dar da kaldıkça onları yardıma çağırır ve kullanır.” (Bastiat, 1997:17)

Yasal Soygunun Türleri

Yasaları ve adaletin tüm kurumlarını arkasına alan böyle bir hırsızlık karşısında suçsuz insanların hukuka bakışları nasıl olabilir acaba! Suçsuz insanlar için artık hukuk, yasal soygunun temel dayanağı olarak görülür. Yasal soygunların uygulamada çok çeşitli türleri bulunmaktadır.

Yasal soygunlardan biri korumacılıktır. Bastiat'ın korumacılık konusundaki düşünceleri şöyledir: *“Bana göre, aslında korumacılık, sosyalizm ve komünizm bir bitkinin büyüme sürecinin değişik evrelerini temsil eder. Aralarındaki temel fark şudur: Korumacı bir sistemde soygun belli grup ve sanayi dalları ile sınırlı iken komünizmde bütün, dolayısıyla daha açık bir sömürü söz konusudur. Buna karşılık, sosyalizm, büyüme sürecinin en muğlak ve belirsiz ve dolayısıyla soyguna en müsait aşamasını oluşturur şeklinde bir açıklamada bulunarak yasal soygunların sonuçta sosyalizm ve komünizme yol açan etkenler olduğunu ifade etmektedir.”* (Bastiat, 1997:21-22) Bastiat, Hukuk adlı eserinde devamlı şunları yazmaktadır:

“Bu duygularla politikacı, içler acısı bulduğu eşitsizliğe geçmişteki fetih, yağma ve vurgun olaylarının veya daha yakın zamanların yasal soygunlarının neden olup olmadığını düşünerek sonunda muhtemelen şöyle bir çözüm önerisine de varabilir: Mademki herkes yaşama koşullarını geliştirerek yüksek bir refah düzeyine ulaşmak çabasındadır; o halde adalet, herkesin bireysel sorumluluğuyla bağdaşabilen büyük bir kalkınma gayreti yaratabilmenin ve mümkün olan en eşitlikçi refah dağılımını gerçekleştirebilmenin yeterli şartı olamaz mı? Ayrıca böyle bir adalet, Tanrı'nın insanlara bahsettiği iyi ile kötüyü ayırt ettiren ve ulaştıkları sonuca göre de ödüllendiren veya cezalandıran kişisel sorumluluk duygusuyla bağdaşmaz mı? Ama, maalesef, politikacı bunları hiç mi hiç düşünmez. O, aklını sadece hukuk ve hukuki organizasyonlara, müdahalelere ve düzenlemelere takmıştır. Bu yüzden, kötülüğü, onu yaratan gerçek kötüyü daha da genişletip sürekli hale getirerek iyileştirebileceğini sanır. Bilmez ki, bu kötü, yasal soygun düzeninin kendisidir.” (Bastiat, 1997:24)

Bastiat, hukukun yardımseverlik kisvesi altında bir yasal soyguna dayanak teşkil ettiğini belirtmiştir: *“Hukuk, ancak, bazılarından alıp başkalarına verdiği taktirde gelir eşitliği sağlayan bir araç haline getirilir ki bu haliyle o, artık, bir yasal soygun cihazına dönüşmüştür. Bu tespiti aklımızdan çıkarmadığımız sürece koruyucu gümrük, sübvansiyon, kar güvencesi, refah ve yoksullara yardım programları, kamu eğitimi, artan oranlı vergiler, faizsiz krediler gibi kamu girişimlerinin birer organize edilmiş adaletsizlik yani yasal soygun türleri olduğunu anlamakta gecikmeyiz.”* (Bastiat, 1997:25)

Yasal soygunun bir diğer türü ise eğitim konusunda yaşanmaktadır: “Eğitim konusunda hukuken iki alternatif vardır; ya öğretme-öğrenme işlemlerinin zor kullanmadan yapılmasına izin vermek veya bazılarında arzuları hilafına para alarak, devlet tarafından başkalarını eğitmek için atanacak öğretmenlere maaş olarak ödemek. İkinci seçenekte, hukukun özgürlük ve mülkiyet haklarını ihlal eden yasal soygun fiilini işlediği açıktır.” (Bastiat, 1997:26)

Sosyalizm: Yasal Soygun Düzenin En İleri Aşaması

Bastiat, eserinde sosyalizm ve sosyalist yazarları da eleştirmektedir. Sosyalist yazarlar için Bastiat: “Sosyalist yazarların gözünde halk, bahçıvanın gözündeki ağaçlardan farksızdır. Ağaçlarına büyük bir coşkuyla değişik şekiller veren bahçıvan gibi, sosyalist düşünürler de aynı heyecanla insanları gruplara, serilere, merkezlere, alt merkezlere, meslek birliklerine vb. ayırırlar. Ağaçlarına istediği şekilleri verebilmesi için bahçıvanın ihtiyaç duyduğu balta, testere ve makas türünden aletler gibi, sosyalist yazarın da kullanabileceği araçlar olmalıdır. İşte gümrük, vergi, sosyal yardım ve eğitim yasaları sosyalist yazarın kutusundaki aletlerdir. Bu alet kutusunun adı da hukuktur.” (Bastiat, 1997:28)

Bastiat, sosyalist yazarlardan biri olarak ifade ettiği Montesquieu’nun görüşlerini de ciddi biçimde eleştirmektedir. Montesquieu’ya göre yasaların ticari hayatta olduğu gibi servetleri bölüştürerek her yoksul vatandaşa başkaları gibi rahat çalışabilme imkanı sağlamalı, her zengin vatandaşı hiç olmazsa eski durumunu koruyabilmek için, daha fazla çalışmaya zorlayacağı düşük servet ve gelir seviyesine indirmelidir. Bastiat ise Montesquieu’ya atfen “Buna göre hukukun anlamı tüm servetlere el koyabilme gücüdür... Montesquie’ye göre kişilikler, özgürlükler ve mülkiyet- yani insanlığın kendisi- kanun yapıcıların iradelerine tabi kılınmış bir madde yığınının başka bir şey değildir.” (Bastiat, 1997:34-37) şeklinde bir açıklama yapmaktadır. Bastiat, Montesquieu’nun görüşlerinin hukukun yasal soygun aracı olmasına yol açacağını belirtmiştir.

Tüm sosyalist yazarlara atfen ise: “Bunlar, insanlığı, kendi icatları olan sosyal kurumların, hayırlı, iyiliksever zorbalığına tabi kılmaktan başka bir şey düşünmezler. Aralarında Rousseau’nun da bulunduğu bu yazarların istedikleri şey insanları, kendi düş alemlerinde yarattıkları sosyal refah boyunduruğuna zorla sokmaktır.” (Bastiat, 1997:45)

Bastiat, Robespierre’yi de sosyalist fikirlerinden dolayı eleştirmiştir. “Rousseau’yu aynen kopye eden Robespierre’e göre kanun yapıcı toplumun refahını gerçekleştirme hedefini ilan etmekle işe başlar. Bundan sonra hü-

kümete düşen görev milletin tüm fizik ve moral güçlerini bu hedefe tahsis etmektir. Vatandaşlardan istenen tek şey, itiraz etmeden uslu uslu beklemeleridir. Billaud-Varennes'in öğretisine gelince; halk, kanun yapıcının izin verdiklerinin dışında hiçbir ön yargı, sevgi ve özel isteklere sahip olmamalıdır. Ona göre Cumhuriyetin temelini oluşturan şey, kişilerin, feragat ve kanaatkarlık sınavında göstereceği sebatkarlık derecesidir. Bu hayat ve çelişkiler yığını fikirler, Robespierre'in, devrimci bir hükümete rehberlik edecek ahlak prensiplerini içeren nutkundan yaptığımız alıntılardan derlenmiştir. Nutkunda, diktatörlüğü, işgal ordularını püskürtmek ve bozguncu grupları yok etmek için istemiyor. Onun istediği, kendi ahlak ilkelerini, terör yoluyla zorla halkına kabul ettirecek bir diktatörlüktür. Ona göre bu eylem, yeni bir anayasa yapmadan önce gerekli olan geçici bir tedbir eylemidir. Ancak asıl hedefi, Fransa'dan bencilliği, gelenekleri, görenekleri, soyluluğu, para aşkını, entrikayı kurnazlığı, iyi dostluklar ve duygusallığı kökünden kazıyabilmek için terör estirebilme imkanına ulaşmaktır. Robespierre, kendisinin, haklı olarak mucize diye adlandırdığı bu işleri tamamlayınca kadar hukukun hakimiyetini tanımayacağını vurguluyor." (Bastiat, 1997:46-47)

Bastiat, kanun koyucunun seçmenlerle ilgili görüşlerini de ciddi şekilde eleştirmiştir: "Oy verme zamanı geldiğinde, seçmenin zekasından şüphe edilmez. Onun iradesine ve yerinde seçim yapma yeteneğine duyulan güven tamdır. Halk hiç kandırılabilir mi? Aydınlanma çağında yaşamıyor muyuz? Halk yuvaları büyük ve özverili mücadeleler sonunda kazanmadı mı? Ne kadar akıllı ve basiretli olduğunu yeterince kanıtlamadı mı? O, yetişkin değil midir? Kendi çıkarının ne olduğunu ondan başka kim bilebilir? Kendi kendine yargılama yeteneğinden yoksun mudur? Kim veya hangi sınıf, kendini halkın üzerinde görerek onun adına yargılama ve hareket etme cüretini gösterebilir? Hayır, hayır. O özgürdür ve özgür kalmalıdır. Kendi işlerini kendisi yürütmek ister ve öyle de yapacaktır. Ancak kanun koyucu, seçilmeden önce yere göğe sığdıramadığı halk tarafından bir kere seçilmeye görsün, nutuklarındaki ton derhal değişir. Bundan böyle kendisi mutlak hakim, halk ise edilgen, miskin ve şuursuzdur. Halkın harekete geçirilmesi, yönlendirilmesi, güdülmesi ve örgütlenmesi artık onun işidir. İnsanlık sadece boyun eğecektir. Artık despotizmin saati çalmıştır. Seçim zamanı son derece akıllı, ahlaklı ve mükemmel olan halkın bütün doğal eğilimleri yok edilmelidir. Zira, onlardan geriye kalacak bir kırıntı bile yozlaşmaya götürür." (Bastiat, 1997:51-52)

Sınırlı Devlet ve Özgür Toplum

Bastiat, Hukuk adlı eserinde bütün liberal yazarlar gibi bireysel insanın en temel, en değerli varlık olduğunu, hayatını istediği gibi tanzim edebilece-

ğini, bunun için akıl hocalarına, her şeyi bilen ideolog ve idarecilere ihtiyacı olmadığını vurgulamaktadır. ⁹ Bastiat, özgür bir topluma ve özgürlük kavramına verdiği önemi şu sözlerle anlatmaktadır:

“Tartışma konusu ne olursa olsun-ister dini, felsefi, politik, ekonomik olsun ister refahı, ahlakı, eşitliği, doğruyu, adaleti, gelişmeyi, sorumluluğu, işbirliğini, mülkiyeti, emeği, ticareti, sermayeyi, ücretleri, vergileri, halkı, maliyeyi veya hükümeti ilgilendirsin-araştırmalarıma bilim ufkunun hangi noktasından başlarsam başlayayım, hep aynı sonuca varmaktayım: İnsan ilişkilerinin yarattığı sorunların çözümü için temel koşul özgürlük ikliminin yaratılmasıdır.” (Bastiat, 1997:62)

“Hukukun özel işlere asgari ölçüde karıştığı, hükümetin asgari ölçüde hissedildiği, ferdin en geniş hareket alanına sahip olduğu, özgür düşüncenin en yüksek etkinliğe ulaştığı, idari gücün ve etkisinin en düşük düzeye indiği, vergilerin en hafif ve adil biçimde dağıldığı, toplumsal huzursuzluğun tahrik edebilme olasılığının en düşük düzeye indiği, fert ve grupların kendi sorumluluklarına aktif biçimde katıldığı, ahlaki düzeyleri düşük insanların sürekli düzeldiği, ticaretin ve ticari ortaklıkları koruma hakkının en az kısıtlandığı, işgücü ve sermayenin hareket özgürlüğüne müdahalenin en az yapıldığı, insanların kendi doğal eğilimlerine en uygun hareket edebilme özgürlüğüne sahip olduğu ülkelerdir. Kısaca en mutlu, ahlaklı ve barışçı halkların aşağıdaki ilkeye en uygun hareket edenler olduğu görülmektedir. Mükemmel olmasa bile beşeriyet için umutlu olmamızı sağlayan şey fertlerin, haklarının sınırları içinde özgür ve gönüllü eylemlerde bulunabilmeleri; hukukun ve gücün sadece evrensel adalet için kullanılmasıdır.” (Bastiat, 1997:63)

Bastiat’a göre Tanrı insanlara kendileri için neyin doğru olduğunu idrak edebilecekleri akli bahşetmiştir. *“Tanrı, insan denen nazik yaratığı, yeryüzü yaşamı için gerekli bütün organlarla donatarak yaratmıştır. Size düşen tek şey ona, uygulama, deney ve egzersiz yapma özgürlüğü tanımamızdır. Çünkü gelişmenin temel koşulu özgürlüktür.”* (Bastiat, 1997:64) Bundan dolayı Bastiat *“Size önerdikleri yapay sistemlere sakın aldanmayın! Onların devleti yönetme hırslarından, toplumcu projelerinden, merkezileştirici eğilimlerinden, gümrük tarifelerinden, banka tekellerinden, kısıtlayıcı müdahalelerinden, vergi yoluyla eşitlik sağlama düşüncelerinden ve adeta dinselleştirilmiş bozuk sosyal ahlak anlayışından uzak durun! .”* (Bastiat, 1997:65) uyarısında bulunmaktadır.

Bastiat devamla şöyle demektedir:

⁹ Atilla Yayla, “Takdim”, s. iii. Bkz: Bastiat, 1997.

“Devletin, zorla sorumluluğunu üstlendiği işlerde, karşılaşılabilecek her başarısızlık, millete sızlanma hakkı da tanınmadığından, yeni bir ihtilal tehdidini arttıracaktır. Peki buna karşın önerilen çare nedir? Hukukun alanını, yani hükümet sorumluluğunu sınırsız biçimde genişletmek!.” (Bastiat, 1997:57)

“Hukuk adalet demektir. Zaten, başka bir şey ifade etseydi, tuhaf olmaz mıydı? Adalet hak değil midir? Haklar eşit değil midir? Hangi hakla hukuk beni Bay Mimerel’in, Melun’un, Thiers’in veya Louis Blanc’ın sosyal planlarına uymaya zorlayabilir? Hukukun bunu yaptırmaya ahlaki bakımdan hakkı varsa, aynı nedenle bu bayları benim planlarıma uymaya neden olmasın? Doğa’nın bana da bir ütopya düşlemeye yetecek gücü vermediğini düşünmek doğru mudur? Yoksa hukuk, devletin organize gücünü pek çokları arasından seçeceği tek bir fantezinin emrine mi verecektir? Hukuk adalet demektir. Ancak bu kimliğiyle sürekli olarak söylenegeldiği gibi insanlara Tanrı tanımazlık, ferdiyetçilik ve acımasızlık gibi özellikler aşılacağı da sanılmasın. Böyle bir algılama tarzı, hukuk sadece insanlıktır inanışına dayalı bir hükümet türüne tapanlara aittir.” (Bastiat, 1997:61)

Bastiat’ın Hukuk adlı eserinden yukarıda yaptığımız alıntılar ve açıklamalar çok açık bir şekilde onun devlet müdahaleciliğinden hoşlanmadığını, aksine devlet müdahaleciliği ile yaratılan rantlar neticesinde toplumda yasal soygunun ve yağmacılığın yaygınlaştığı düşüncesine olan inancını ortaya koymaktadır. Bastiat, rant kollayan bir toplumdan uzaklaşmanın yolunu da bizlere göstermektedir: sınırlı devlet ve pozitif hukukun kapsamının temel bireysel özgürlükleri korumak ve güvence altına almakla sınırlandırılması.